

METODOLOJİ

Bilim ve yöntem kavramları, birbirini tamamlayan bir bütündür. Her bilimsel araştırma, ortada duran sorunu doğru sorularla çözmeyi amaçlar. Bu amaca ulaşmanın önkoşulu da sistemleştirilmiş, sınıflandırılmış, bilimsel bilgilere dayanmaktır. Yöntem, amaca varmak için belli bir kurala göre izlenen yol demektir. Yapılan bir bilimsel çalışmada her safha belirli kurallar dahilinde yapılmalıdır. İyi araştırma planına dayanmayan, doğru soruları sormayan ya da uygun gözlem araçlarına başvurmayan araştırma başarısız olacak, zaman ve emek kaybına yol açacaktır. (Güven 1996:1)

"Sosyal araştırmalarda kullanılan bilgileri mahiyet itibariyle iki gruba ayırmak mümkündür:

A) Vasitasız yolla elde edilen bilgi

B) Vasitalı yolla elde edilen bilgi." (Akkayan 1979:51)

A)Vasitasız Yolla Elde Edilen Bilgi: Vasitasız yolla bilgi edinme yöntemleri, gözlem, anket ya da mülakattır. **Katılarak gözlem**, bir kültürün anlaşılması, hem insanların dünyayı nasıl algıladığına, hem de nasıl davrandıklarına dikkat edilmesini gerektirir. Ancak insanların kendi eylemleri hakkında söyledikleri davranışlarını her zaman kesin ve yeterli biçimde açıklamaz. Bir bilgi kaynağının olaylar hakkında naklettikleri, bilinçli ya da bilinçaltı süreçler nedeniyle, muhtemelen seçici ve çarpıtılmış olacaktır. Olanak varsa araştırmacı insanların davranışlarını doğrudan da izlemelidir. Ancak doğrudan gözlem bile nesnellik garantisi sağlamaz, zira antropologların da kendi eğilimleri vardır.(Howard 1989:50-51) **Anket** kullanımı ise antropolojik araştırmalarda tercih edilen bir yöntem değildir. Hassas konular en iyi formel olmayan sohbetlerde tartışılabilir de, bazı sorular sistemli biçimde ele alınabilir. Antropologlar, yerleşim ve arazi mülkiyeti kalıpları, popülasyon içinde varlık ve gelir dağılımı, ve dinden akrabalığa uzanan başlıklarda insanların tutum ve inançları gibi konularda veri toplamak için yapılandırılmış anketler kullanırlar. Bir anketin anlamlı biçimde kullanılabilmesi için antropoloğun sözkonusu kültür içinde deneyimi ya da o kültür hakkında bilgisi olmalıdır. Formel teknikler kullanıldığında bile, antropologlar genellikle daha az formel yollarla çok fazla bilgi toplarlar. Antropologların en iyi görüşmeleri genelde rastlantısal karşılaşmaların sonucudur. (Howard 1989:52) Bu noktada doğru bilgi elde etmede en etkili yöntem, kişilerle birebir teması zorunlu kılan

mülakat uygulama yöntemidir. Bu çalışmada da mülakat ve katılarak gözlem tekniklerinden yararlanılmıştır.

B) Vasıtalı yolla elde edilen bilgi: Bu yolla gerçekleştirilen çalışmalarda, daha önce toplanmış veriler kullanılır. Bilgi kaynakları olarak, yarihi vesikalar, resmi kayıtlar, sayım ve istatistikler sayılabileceği gibi, filmler, fotoğraflar, bantlar gibi teknolojik üniteler sayılabilir. (Akkayan 1979:53) Antropologlar sık sık sesli ve görüntülü kayıt cihazları da kullanırlar. Bu tür yardımcı araçlar teknik sorunlara yol açabileceği gibi, sosyal zorluklara de neden olabilirler: İnsanlar fotoğraflarının çekilmesini ya da söylediklerinin kaydedilmesini istemeyebilirler. Her toplumun, bir çok eylemlerini kimin görebileceğine dair kuralları vardır, ve alan araştırmacısı incelenen insanların özel hayatlarına ve isteklerine saygı göstermek zorundadır. Bazı eylemler, sadece dışarıdan gelenlere değil, bir toplumun içindeki belirli üyelere de kapalı olabilirler. Bir çok kural antropolog için geçerli olmasa da, antropolog araştırmayı etkileyecek sosyal kuralları öğrenmeye özen göstermelidir. Yasaklanmış davranışları gözlemek yönündeki aşırı hevesli girişimler, özel hayat hakkını çiğnemek bir yana, kolaylıkla bir araştırma projesini bozabilir, ya da sona ermesine neden olabilirler. (Howard 1989:50) Bu alan araştırmasında da resmi kayıt, sayım ve istatistiklerden yararlanılmıştır, izin verilen çerçevede görsel belgeleme yapılmıştır.

İster vasıtalı ister vasıtasız yolla bilgi toplanmış olsun bir sosyal araştırma başlangıcından bitimine kadar belli başlı safhalardan geçer. Bunlar:

1. Konu seçimi
2. Ön araştırma
3. Konu ve problemin sınırlandırılması
4. Örnek seçimi
5. Mülakat soru kağıdının hazırlanması
6. Mülakat uygulaması
7. Verilerin gruplandırılması
8. Tasnif ve döküm
9. Takdim ve tablo
10. Raporun yazımı (Akkayan 1979:54)

Bu noktada yukarıda verilen adımlar üzerinde tek tek durularak yapılan çalışmanın metodu anlatılacaktır.

KONU

Konu, en kısa haliyle, Marmara Bölgesi'nden Bilecik, Ege Bölgesi'nden Denizli, Kütahya, Uşak illerine bağlı olan köylerde yaşayan kişilerin sosyo-kültürel ve ekonomik yaşantıları ile kanaat, tutum ve değerleridir.

KONU SEÇİMİ

Araştırmacının çalışmasına dahil etmeye karar verdiği kişilere araştırmanın *popülasyonu* denir. Popülasyon bir çok ölçüte göre belirlenebilir. Bunlardan biri, ele alınan sorunun türüdür.

Araştırmanın odağı daraltılırken popülasyon başka bir veya birkaç ölçüte göre de belirlenebilir: Şehirde yaşanan yer ya da süre, köken, ait olunan etnik grup, sosyal sınıf, din, veya meslek. İncelenen bölgenin sosyal, yerleşimsel ya da çevresel özellikleri de popülasyonun seçiminde etkili olabilir. Bir araştırmacı, belirli bir bağlamda uygun analiz birimleri olduğunu düşündüğü bir köyü, vadi insanlarını, ya da bir akraba grubunu uygun popülasyon olarak seçebilir. (Howard 1989:48-49)

1997-1998 öğretim yılıbaşında sahada bir alan araştırması yapmamız gerektiğinin bilincindeydik. Başlangıçta ortada hiçbir konu yoktu. Konu başlığını seçerken, aktüel bir sorun, potansiyel bir problem, ilgi duyulan bir mesele gibi kriterlere dikkat edilmeliydi. Bununla birlikte, açıklık, kesinlik, bilimsel sağlık gibi özellikleri seçtiğimiz konularla nasıl bağdaştıracağımızı bilmiyorduk. Ayrıca problemin önemli olup olmadığı, literatürde ne kadar yer aldığı, bilime yeni bir bakış açısı getirip getiremeyeceği, bütün içinde anlamlı bir yeri olup olmayacağı gibi soruları nasıl test edeceğimizi de pek kestiremiyorduk. Önce sağlık konusunda araştırma yapılabileceği fikri ortaya atıldı ve hatta araştırmanın yapılabileceği alanın belirlenmesi üzerinde çalışıldı. Birkaç kişi sağlık araştırmasına paralel olarak beslenme ve çocuk beslenmesi konuları üzerinde durdular. Bir kişi Avcılar'da Bulgaristan Göçmenleri üzerinde çalışma yapılabileceğini belirtti. Bir grup arkadaşımız da yaşadığımız kentin sorunlarından biri olan gecekondulaşma konusunu araştırmanın göç edenlerin yaşadığı kültür şokunu yansıtmak açısından önemli olduğunu belirttiler. Tüm bu konuların yanında köyde alan araştırması yapmak isteyenler de az değildi. 20 ve 27 Kasım tarihlerinde yapılan toplantılarda yapılan çalışmalar anlatıldı ancak nihai

karara 18 Aralık'ta varıldı. Buna göre köyde alan araştırması yapmaya karar verildi. Elimizde araştırma yapılabilecek iller bazında iki seçenek vardı:

1) Bilecik, Kütahya, Uşak, Denizli

2)Eskişehir, Afyon, Isparta, Burdur

Biz birinci grubu seçtik. Böylece, Bilecik, Denizli, Kütahya, Uşak illerine bağlı köylerde sosyo-kültürel ve ekonomik yapının incelenmesi karara bağlandı. (1998-1999 Metodoloji Yıllığı)

ÖN ARAŞTIRMA

Konu ve araştırma yapılacak iller belirlendikten sonra sıra ön araştırma safhasına gelinmiştir.

İlk önce bölümümüzde yapılmış tezler okunup analitik raporları çıkarılmıştır. İkinci aşamada kütüphanelerde seçilen konuyla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Türkiye Milli ve Makaleler bibliyografyaları ile Tez katalogları taranmış, ilgili tez, kitap ve makalelerin ilerde okunmak üzere künnyeleri alınmıştır. Daha sonra seçilen kitap, tez ve makaleler okunarak analitik raporları çıkarılmıştır. Literatür taramasının ardından seçilen illerin ilçe, bucak ve köy nüfuslarının belirlenmesi için Devlet İstatistik Enstitüsünün 1990 yılı Nüfus Sayımları'ndan yararlanılmıştır.

20 Şubat 1998 tarihinde yapılan toplantıda her grup araştırma yapacağı ili belirlemiştir.(Bkz.1998-99 Metodolojisi) Daha önce de belirtildiği gibi bu çalışma Kütahya ilinde yapılmıştır. Bu noktada Kütahya iline bağlı ilçelerin kent ve köy nüfusları karşılaştırılmıştır.

TABLO:2 1990 YILI KÜTAHYA İLÇELERİNİN KENT VE KÖY NÜFUSLARI

	TOPLAM	KENT NÜFUSU	KÖY NÜFUSU
TIOLAM	578020	241999	336021
MERKEZ İLÇE	176184	130944	45240
ALINTAŞ	25152	5604	19548
ASLANAPA	15420	2235	13185
ÇAVDARHİSAR	12280	4035	8245
DOMANIÇ	21949	3966	17983
DUMLUPINAR	6840	3559	3281

EMET	38859	12246	26613
GEDİZ	66790	14492	52298
HİSARCIK	16120	4144	11976
PAZARLAR	13079	3846	9233
SİMAV	78823	15460	63363
ŞAPHANE	10247	3845	6402
TAVŞANLI	96277	37623	58654

(Kaynak: 1990 Genel Nüfus Sayımı)

Kent ve köy nüfus dağılımlarına bakılarak çalışma yapılacak 6 ilçe belirlenmiştir. Bunlar: Altıntaş, Aslanapa, Domaniç, Gediz, Hisarcık, Simav'dır. Grup başkanları öncülüğünde ilçelere gidecek gruplar tesbit edilmiştir. Bu tez Hisarcık ilçesinde yapılmıştır. İlçe belirlendikten sonra sıra çalışma yapılacak köyün belirlenmesine gelmiştir. Araştırma yapılacak köyde bulunması gereken özellikler:

- 1) Köy kadın ve erkek nüfuslarının birbirine eşit ya da kadın nüfusun fazlalığı
- 2) Hane sayılarının en az 60 en fazla 100 olması

İlçe haritalarına bakılarak çalışma yapılabilecek köyler belirlenmiştir. Araştırma yapılacak köyün seçimi için 20-23 Nisan tarihleri arasında yola çıkılması kararlaştırılmıştır. Amaç, köyleri gezmek, bilgi toplamak, köy muhtarıyla konaklama, beslenme gibi temel ihtiyaçların karşılanması konularında yardım görüp göremeyeceğimizi anlamaktır.

Araştırma bölgesine yapılan ilk yolculuk 20 Nisan 1998 Pazartesi akşamı 23.50'de kalkan İç Anadolu Mavi Ekspres treniyle başladı. Salı sabahı saat 7.00'da Kütahya'ya varılmıştır. Tren garından otobüs garına kadar yüründükten sonra Hisarcık ilçesine gidecek otobüsün saat 14.00'da hareket edeceği öğrenilmiştir. Saat 14.00'da otobüse binilerek 2.5 saatte Hisarcık'a ulaşılmıştır. İlçeye varır varmaz önce Kaymakamlığa gidilmiştir. Kaymakam yerinde olmadığı ve vekilinin de iş nedeniyle makamında bulunmamasından dolayı yazı işleri müdürü Nihat Helvacı ile görüşülmüştür. Kendisine orada bulunma nedenimiz anlatılmış, çalışmamızın daha iyi anlaşılmasını sağlamak için hocamız Prof.Dr.Taylan Akkayan'ın Osmaneli Değişen Bir Türk Kasabası ve Nephân Saran'ın Köylerimiz adlı çalışmaları örnek gösterilmiştir. Kendisinden ilçenin yeni haritasının fotokopisi ile elinde bulunan son

nüfus verileri alınmıştır. Bu nüfus sayımlarıyla Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1990 yılı sayımları arasında çok büyük farkların olduğu görülmüştür.

TABLO:3 1990 D.İ.E ve 1998 Yılı İlçe Raporlarına Göre Köy Nüfusları

	1990 D.İ.E SAYIMI	1998 G.R.NÜFUS
ŞEHİR	4146	5168
ALINÖREN	224	206
AŞAĞIYONCAAĞAÇ	460	436
BEYKÖY	642	569
ÇATAK	391	322
DEREKÖY	2123	2137
GÜLDÜREN	375	367
HALİFELER	466	295
HAMAMKÖY	401	272
HASANLAR	1237	2080
HOCALAR	120	116
KARAAĞIL	224	248
KARABASAN	840	2175
KIZILÇUKUR	171	162
KURTDERE	468	418
KUTLUBEYLER	487	426
KUTLUHALLER	821	686
ÖREN	130	157
SAKLAR	147	152
SEFAKÖY	-----	124
ŞEYHÇAKIR	234	87
ŞEYHLER	1063	2096
TOKAT	100	89
ULAŞLAR	162	94
YENİPINAR	199	155
YUKARIYONCAAĞAÇ	395	464

Resmi ve resmi olmayan sonuçlar arasındaki bu fark sorulmuş ve bazı köylerin belediyeye sahip olmaları için köylülerin ikamet alanlarından farklı bir yerde oy kullandıkları öğrenilmiştir.

Tüm bu verilerden yararlanarak dolaşılacak istenen köylerin isimleri belirlenmiş; ancak saat geç olduğundan bu iş ertesi güne bırakılmıştır. Kendisi bizi evine davet ederek geceyi orada geçirebileceğimizi belirtmiştir. Evde bizi Nihat beyin eşi ve annesi karşılamıştır. Daha sonra ailenin diğer üyeleriyle de tanışılmış yer sofrasında birlikte yemek yenmiştir. Yemekten sonra Nihat Bey'in rahmetli amcasının eşi Neman Helvacı bizimle tanışmak için gelmiş, gece geç saate kadar sohbet edilmiştir.

Ertesi sabah erkenden Nihat Helvacı'nın Kaymakamlıktan tahsis ettiği arabayla köyler dolaşmıştır. Tek başımıza köyleri dolaşabileceğimizi belirtilmiş; ancak tüm ısrarlarımıza rağmen kendisi bize köyleri tanıtmaktan mutlu olacağını söylemiştir. Sırasıyla Aşağıyoncağağaç, Yukarıyoncağağaç, Hamamköy, Sefaköy, Çatak adlı köylere gidilmiştir.

İlk olarak Aşağıyoncağağaç köyüne gidip köy muhtarı Süleyman Arslan ile muhtar odasında konuşuldu. Kendisinde köyün tam nüfusu ile ilgili bilgi alınamamıştır. Göç konusunda verilen cevaplar tatmin edici bulunmamıştır. Muhtarın göç eden kişilerin emekli olduktan sonra mutlaka köye döneceklerine olan inancı nedeniyle göç edenleri de köyde yaşıyor gibi saydığı farkedilmiştir. Bu nedenle bu köyde çalışma yapılamayacağına karar verilmiştir. Ancak köyde dolaştığımız sırada gördüğümüz çöp tenekeleri ve yangın muslukları dikkatimizi çekmiştir.

İkinci olarak Yukarıyoncağağaç köyüne geçilmiştir. Muhtar köyde bulunmadığından azalardan İsmail Kahraman ile görüşülmüştür. Kendisinden köy nüfusuyla ilgili bilgi alınamamıştır. Ancak köyde çok sayıda inşaat işçi ve ustasının bulunduğu, bu kişilerin sürekli köy dışında çalıştıkları ve bu dönemlerde köyde bulunmadıkları öğrenilmiştir. 'İnşaat mevsimi' gibi belirli bir dönemsel ayarlamaların sda olmaması nedeniyle bu köyde çalışma yapılamayacağına karar verilmiştir.

Üçüncü olarak Hamamköy adlı köye gidilmiştir. Muhtarın ilçeye indiği öğrenilmiş, köyü ve köy halkını tanıyabilmek için kahvede bulunan 20 kadar erkekle sohbet edilmiş, yapmak istediğimiz araştırmadan bahsedilmiştir. Köylülerin anlattıklarımıza tepkileri oldukça olumlu olmuştur. Köyde rahatlıkla kalacak yer bulabileceğimizi, köyün çok sakin ve namuslu bir köy olduğunu, orayı seçersek hiçbir sıkıntı çekmeyeceğimizi söylemişlerdir. Köyde yaşayanlardan birinin bizi evinde misafir edebileceği; yahut köyde bulunan hamamın yanındaki odalardan birini

kiralayabileceğimiz söylenmiştir. Köy halkından izin istendikten sonra Hamamköy'den yaklaşık 1.5 kilometre uzak olan Sefaköy'e geçilmiştir.

Sefaköy'de turistik bir kaplıca olduğu görülmüş, köyde 40 hane bulunduğu öğrenilmiş ve bu durumda bu köy de listeden çıkartılmıştır.

Son olarak gidilen Çatak'da ise halkın ilgisiz ve sert tavırları karşısında burada çalışma yapmanın imkansız olduğu anlaşılmıştır. Daha fazla vakit kaybetmeden ilçeye dönmüştür.

Hamamköy'ün muhtarı Ali Erdoğan'ın ilçede olduğunun öğrenilmesinin ardından yazı işleri müdürünün odasında kendisiyle görüşülmüştür. Sonuçta hem nüfus yapısı hem de kalınacak güvenli bir yer açısından Hamamköy'de çalışma yapmanın en uygun seçim olduğuna karar verilmiştir. Yazı İşleri Müdürü Nihat Helvacı ve ailesine teşekkür edildikten sonra saat 17.00'da Emet'den Kütahya'ya kalkan otobüse binilmiş ve daha sonra da saat 23.40 treniyle İstanbul'a dönmüştür.

Araştırma yapılacak köyler belirlendikten sonra deneme mülakatlarının uygulanması amacı ile sahada yapılacak işler ve alınması gereken bilgiler üzerinde konuşuldu.

Buna göre:

1. Valilik ve Kaymakamlıklara Dekanlık ve bölümden onaylı izin belgelerinin iletilmesine,
2. Köy halkının hane listesinin muhtardan alınmasına,
3. Her araştırmacı tarafından iki hane başkanı, iki hane başkanı eşi, bir adet muhtar mülakatı uygulanmasına karar verilmiştir.

Bu amaçla 4 Haziran 1998 akşamı saat 23.50'de kalkan İç Anadolu Mavi Ekspres treniyle Kütahya'ya doğru yola çıkmıştır. Cuma sabahı saat 06.15'de Kütahya'ya varılmış, saat 10.30'da kalkan otobüsle Emet'e gidilmiş, daha sonra taksi tutularak Hisarcık ilçesine ulaşılmıştır. Kaymakamlığa gidilerek Dekanlık'ın verdiği izin belgeleri bırakılmıştır. Daha sonra Yazı İşleri Müdürü Nihat Helvacı'nın evine gidilerek ailesi ziyaret edilmiştir. Burada biraz dinlendikten sonra Kaymakam'ın makam arabasıyla Hamamköy muhtarının evine geçilmiştir.

Gidiş tarihimiz daha önce belirtildiğinden çok sıcak karşılandık. Muhtardan hane listesi alınıp yazılmıştır. Köy 95 haneden oluşmaktadır. Daha sonra muhtarın gelinine evlere giderek mülakat yapmak istediğimiz açıklanmıştır. Hane başkanı erkeklerin gece evde bulunabileceği, kadınların ise tarlada pancar çapasında oldukları öğrenilmiştir. Ancak evde olmaları muhtemel birkaç hane başkanının isimleri alınmıştır. Ortağım Eylem Yaral Mehmet Ali Kahraman'ın evine giderek eşine F2

kadın mülakatı uygulamıştır. Daha sonra Ahmet Erođlu'nun eşine tarafımdan F2 mülakatı tarlada uygulanmıştır. Daha sonra muhtarın evine dönölüp akşam yemeği yendikten sonra Ahmet Erođlunun evine gidilerek kendisine F1 hane başkanı mülakatı uygulanmıştır. Gece saat 23.00'da eve dönölmüştür. 6 Haziran cuma sabahı Eylem Yaral Mehmet Ali Kahraman'ın evine giderek F1 mülakatı uygulamıştır. Daha sonra köyün girişindeki evlerden birinde oturan Ali Osman Gündüz'ün evinin bahçesinde kendisine ve eşine tarafımdan F1 ve F2 mülakatları uygulanmıştır. Buradan ayrıldıktan sonra köyde bulunan hamamın yanındaki odalara gidilerek saha çalışması yapacağımız süre boyunca bu odalardan birinde kalmak istediğimiz anlatılmış ve bu odalardan bir tanesi gezilmiştir. Böylece bir dahaki gidişte yanımızda taşımamız gereken şeyler tesbit edilmiştir. Muhtarın evinde yenen öğle yemeğinin ardından Eylem Yaral Hasan Hüseyin Güler'in evinde F1 ve F2 mülakatı uygulamıştır. Hamamköy muhtarına bu arada muhtar mülakatı uygulanmıştır. Daha sonra muhtarın oğlu İsmail Erođan'ın arabasıyla Aşağıyoncaağaç köyüne gidilerek muhtar Süleyman Arslan'a muhtar mülakatı Eylem Yaral tarafından uygulanmıştır. Yeniden muhtarın evine dönölmüş, eşyalar toplandıktan sonra yine muhtarın oğlunun arabasıyla Hisarcık'a Yazı İşleri Müdürü'nün evine gidilmiştir. Birlikte yenen akşam yemeğinin ardından saat 21.30'da İstanbula kalkan otobüse yetişmek için Nihat Bey'in arabasıyla Emet'e gidilmiştir. Pazar sabahı İstanbul'a varılmıştır. Ön araştırma safhası yapılan mülakatların ve raporların bölüme teslim edilmesiyle sona ermiştir.

KONU VE PROBLEMİN SINIRLANDIRILMASI

Araştırmanın bir köy araştırması olduğu ortaya konduktan sonra yapılacak çalışmalarla kavramlar belirginleştirilmeli, konu sınırlandırılmalıdır. Araştırma:

- 1) Coğrafi alan,
- 2) Konunun kapsamı,
- 3) Zaman
- 4) Bilgi kaynağı açısından sınırlandırılmalıdır.

Coğrafi Alan Olarak Sınırlama

Araştırma Marmara Bölgesi'nden Bilecik, Ege Bölgesi'nden Denizli, Kütahya, Uşak illerine bağlı olan köylerde sürdürülmüştür. Bu illerin seçilmesinin nedeni olarak illerin kuzey- güney doğrultusunda bir hat izlemesi gösterilebilir.

Konunun Kapsam Olarak Sınırlandırılması

Konu, Bilecik, Kütahya, Uşak, Denizli illerine bağlı köylerde yaşayan halkın sosyo-kültürel ve ekonomik yapı ile kanaa, tutum ve değerleridir.

Zaman Olarak Sınırlama

Çalışma, 1997-1999 yılları arasında antropoloji 4.sınıf öğrencileri tarafından sahadan toplanan bilgileri yansıtmaktadır.

Bilgi Kaynağı Olarak Sınırlama

Bu çalışma, köylülere mülakat uygulama ve katılarak gözlem teknikleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada birim olarak hane kullanılmıştır. (Bkz.1999 Metodoloji)

ÖRNEK SEÇİMİ

Formel ve formel olmayan sorgulama ışığında çizilen resim popülasyonun tamamı ya da önemli bir bölümü sorgulandığı zaman en geçerli şeklini alır. Ancak popülasyon büyük olunca herkesle görüşmek mümkün olmayabilir. Antropolog, büyük bir popülasyonun temsil etme özelliği taşımayan bir parçasından veri toplamaktan kaçınmak için *örneklem seçimine* başvurarak, popülasyonun bir kısmını, cevapları genel popülasyonun nisbeten yansız bir kopyası kabul edilmek üzere seçebilir.

Temel bir örneklem seçme tekniği *tesadüfi örneklem seçme*dir. Bu yöntem, bütün popülasyondan anlamlı sayıda kişinin sorgulanmak üzere seçilmesini içerir. Örneklem mümkün olduğunca tesadüfi ve yansız olmasını sağlamak için, popülasyonun her üyesinin seçilme şansı eşit olmalıdır. (Howard 1989:53)

Bu alan araştırmasında da tesadüfi örneklem seçimi metodu kullanılmıştır. Köyde bulunan 95 haneden 60 tanesi random tablosu kullanılarak ayrılmış ve bu hanelere F1 hane başkanı erkek ve F2 hane başkanı eşi kadın mülakatı uygulanmıştır. 60 F1 mülakatına karşılık 57 F2 mülakatı uygulanmıştır. Bunun nedeni; iki hane başkanının dul, bir hane başkanının da henüz bekar olmasıdır. Geri kalan 35 hane başkanına ise demografik yapı ve mesken ile ilgili bölümleri içeren F4 kısa mülakatı uygulanmıştır.

MÜLAKAT SORU KAĞIDININ HAZIRLANMASI

Alan araştırmalarında sıklıkla kullanılan bilgi alma yöntemi mülakat uygulama yöntemidir. Mülakatlarda yer alan sorular, açık uçlu sorular ve kapalı uçlu sorular olarak ikiye ayrılırlar. Bu çalışmada, mülakat soru formlarında mümkün olduğu kadar açık uçlu sorulara yer vermeye çalışılmıştır. Bunun nedeni soru yöneltilen kişiyi kısıtlamamak, paylaşmayı uygun bulduğu her tür bilgiyi doğru ve yansız toplamaktır. Mülakat soruları hazırlanırken bir önceki sene uygulanan mülakat soruları kullanılmış; standardı bozmamak için çok fazla değişikliğe gidilmemiştir. Uzun çalışmalar sonucunda dörtayrı soru formu hazırlanmıştır. Bunlar:

1. F1 hane başkanı mülakat formu
2. F2 hane başkanı eşi mülakat formu
3. F3 muhtar mülakat formu
4. F4 hane başkanı kısa mülakat formu

Haziran ayı sonunda son halini alan formlar matbaaya verilmiş, Temmuz ayında baskıdan alınmıştır. Araştırmayı gerçekleştiren öğrenciler tarafından harmanlandıktan sonra gruplara dağıtılmıştır. (Bkz.1999 Metodoloji)

MÜLAKAT UYGULAMASI

Mülakat formları hazırlandıktan sonra 12 Ağustos 1998 tarihinde daha önce çalışma yapılması kararlaştırılan köye doğru yola çıkmıştır. İstanbul'dan trenle Kütahya'ya; oradan otobüsle Emet'e; Emet'ten taksikle Hisarcık'a; son olarak arabayla Hamamköy'e varılmıştır.

Bir toplumla çalışmak için resmi izin almak araştırmanın başarısını garantilemez. Antropolojik araştırma bir toplumun kültürünün en mahrem bölgelerine girilmesini gerektirdiği için, araştırmacı bilgi kaynaklarıyla iyi bir ilişki kurmak zorundadır. İnsanların desteği olmadan başarılı bir alan çalışması pek mümkün değildir. Antropolog insanları kendilerine karşı bir tehdit oluşturmadığı konusunda ikna etmeli ve araştırmanın amaçları hakkında mümkün olduğunca dürüst olmalıdır. Araştırılmak konusunda dürüstçe seçim yapma fırsatı tanınmış insanlar, sonradan kandırılmış oldukları hissine kapılmazlar. Bu konuda dürüstlük, bölgede ileride yapılacak araştırmalar açısından da önemlidir.

Olumsuz önyargılara maruz kalmamak için alan araştırmacısı yabancı konumunu aşmalı ve yerel kültürün içine girmelidir. Tam bir dahil olma genelde mümkün olmadığı gibi, nesnelliğin korunması açısından istenir bir durum da değildir. Ancak antropolog yerliyle yabancı arsında bir noktada konumlanmayı başarabilir. Zaman içinde alan araştırmacısının davranışları daha az yabancı ve dikkat çekici görünmeye başlayıp, orada bulunmasından bir zarar gelmediği açıklık kazandıkça, ilk zamanlarda karşılaşılan sorunların çoğu ortadan kalkar. (Howard 1989:54-57)

Bu türden bir ilişkiyi sağlamak ve çalışılan alanda yerimizi sağlamlaştırmak için genç-yaşlı, kadın-erkek ayrımı yapılmaksızın istisnasız herkese köyde bulunma nedenimiz anlatılmış, yapılan çalışma hakkında bilgiler verilmiş, alınan bilgilerin bizden başka hiçkimse tarafından okunmayacağı ve anlatılanların sır olarak kalacağına garantisini verilmiştir. Başlangıçta fotoğraflarının çekilmesine izin vermeyen kadınların bu isteklerine saygı duyulmuştur. Köyde kalınan süre içinde bu engel tamamıyla olmasa da büyük ölçüde aşılmıştır. 13 Ağustos 1998 günü mülakat yapımına başlamadan önce muhtardan aynı isim ve soyada sahip olan hane başkanlarının yaşları öğrenilmiş ve köydeki hane başkanları yaşları gözönünde bulundurularak soyadı sırasına konmuştur. Daha sonra 'random table' kullanılarak F1, F2 ve F4 mülakatları uygulanacak haneler belirlenmiştir. Buna göre köyde toplam 60 adet F1, 57 adet F2 ve 35 adet F4 mülakatı uygulanmıştır.

Alan çalışması fakir ve çok izole bölgelerde yapıldığı zaman, fiziksel olarak hayatta kalmak antropolog için başlı başına bir sorun haline gelebilir. Şartların bu denli çetin olmadığı durumlarda bile, ne yeneceği ve nerede kalınacağı konusunda verilen kararların araştırma üzerinde önemli etkileri olabilir.

Bazen alana büyük miktarlarda yiyecek taşımak mümkün olabilir, fakat bu da başka sorunlara yol açar. Bunun bir alternatifi, araştırılmakta olan insanlarla aynı kaynaklardan beslenmektir. Bu seçeneğin getirdiği bir güçlük, araştırmacının zaten fazlasıyla sömürülmüş çevre şartlarına ek bir yük getirmesi olasılığıdır. Ama böyle sorunlar ancak istisnai durumlarda ortaya çıkar; çoğu alan araştırmacısı yerel besin kaynaklarına bağımlılıkla dışarıdan getirilen gıdalar arasında bir denge sağlamayı başarırlar.

Nerede yaşanacağı ve barınılacağıyla ilgili verilecek karar bir çok etkene bağlıdır. Bunların önde gelenlerinden biri incelenen toplumun türüdür.

Köy ya da şehirde yaşayanları araştıran bir antropolog, bir aileyle mi yaşayacağına ya da ayrı bir hane mi kuracağına karar vermelidir. Bir aileyle yaşamak bir toplumun

gündelik faaliyetleriyle ilgili daha fazla içgörü kazanılmasına olanak tanırken, bu aileyle kurulan yakın bağlar başka sosyal ilişkileri ketleyebilir. (Howard 1989:55-57) Köyde kalınan süre boyunca hamamın yanında bulunan odalardan biri kiralanmış böylece barınma problemi çözülmüştür.

Köyde yemeğe davet edinilen her sefer bu davet geri çevrilmemiş, yer sofrasında hep birlikte oturulup, aynı kaptan yemek yenmiştir. Diğer zamanlarda kaldığımız odada bulunan aygaz tüpüyle yemek pişirilmiş, gıdalanma asla bir problem olmamıştır.

Kadınlarla genelde kapı önlerinde yahut evlerde eşlerinden ayrı olarak görüşülmüştür. Muhtarın yardımları sayesinde erkeklerle kahvede mülakat yapılmıştır. Mülakat saatleri kadınların tarladan dönüş saatlerine göre mümkün olduğu kadar kimsenin işini aksatmayacak şekilde ayarlanmıştır. Araştırmanın ilk günlerinde mülakatlar ortalama 1 saat sürerken ilerleyengünlerde bu süre 35-45 dakikaya kadar düşmüştür. Mülakat sorularından yararlanarak yeni sohbet konuları açılarak köyde işleyen organizasyon anlaşılmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra gözlem ve fotoğraflardan da yararlanılmıştır. Araştırma için köyde toplam 14 gün kalınmıştır. Bu süre zarfında Pazar günleri ilçeye inilerek ilçede kurulan pazarda mal satan yahut alışverişe gelen muhtarlarla görüşülmüş, 20 adet F3 muhtar mülakatı yapılmıştır. 26 Ağustos 1998 tarihinde İstanbul'a dönülmüştür.

VERİLERİN GRUPLANDIRILMASI

Sahada yapılması gereken mülakatlar bitirdikten sonra, yapılacak döküme ve kodlamaya yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Sahadan toplanan verilerin araştırma konusunu en iyi şekilde yansıtacak şekilde nasıl gruplanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Ele alınan grubu aşağı-yukarı yarı yarıya bölen özelliğin hane başkanlarının yaşları olduğu belirlenmiştir. Buna göre köyde görüşülen hane başkanlarının medyan yaşları hesaplanmıştır. Medyan yaşın altındakiler genç, üstündekiler ise yaşlı hane başkanı grubuna alınmıştır. (Bkz.1999 Metodoloji) Hamamköy 'de, -46 yaş hane başkanları genç hane başkanlarını; +47 yaş hane başkanları yaşlı hane başkanları olarak ayrılmışlardır.

TASNİF VE DÖKÜM

Toplanan verilerin tasnif ve dökümü dört aşamada gerçekleştirilmiştir.

1. Mülakat Kontrolü
2. Kod Formu ve Yönerge Hazırlanması
3. Örnek Kodlama
4. Kodlama

Mülakat Kontrolü

Yapılan mülakatlar ilk olarak sahada kontrol edilmiştir. Amaç, hataları sıcağı sıcağına düzeltmek ve aynı tip hataların tekrarlanmasını önlemektir. 25 Kasım 1998'den itibaren üç aşamalı bir kontrol düzeni kurulmuştur. İkl önce herkes kendi mülakatını kontrol etmiş, daha sonra eşler arası kontrole geçilmiştir. Son aşama olarak da gruplar arası mülakat kontrolü yapılmıştır. Her kontrol aşamasının sonunda hata çizelgeleri yapılmıştır.

Kod Formu ve Yönerge Hazırlanması

Mülakat kontrollerini bitiren gruplar kod formu oluşturmak için çalışmaya başlamışlardır. Bir önceki yılın F1 ve F2 kod formları alınarak incelenmiş, mülakatlardaki soru ve cevaplar doğrultusunda ekleme ve çıkarmalarla yeni kod

formları oluşturulmuştur. Buna ek olarak F1 ve F2 yönergeleri de yeniden gözden geçirilmiştir.

Örnek Kodlama

Bilgisayarda yazılan kod formları matbaaya gönderilip baskıdan alındıktan sonra 4 Şubat 1999'da örnek kodlama yapılmıştır. Toplu halde bir F1 bir de F2 mülakatı kodlanmış, karşılaşılan güçlükler tesbit edilerek düzeltme yoluna gidilmiştir.

Kodlama

Kodlamaya başlamadan önce, çalışma yapılan köylerdeki hane listeleri alfabetik olarak sıralanmış; sonra bilgisayara girilmiştir. Listedeki hersees bir kod numarası verilmiş, bilgisayar çıktısı alındıktan sonra bu numaralar kod formu ve mülakatların üzerine kırmızı kalemle yazılmıştır. Bu numaralama sistemine örnek:

43	08	1	001
İl Trafik Kodu (Kütahya)	İlçenin Kodu	HB Erkek HBE Kadın Ayrımı	Hane Nüfusu

Kodlama işlemi yaklaşık iki ay sürmüştür. Kodlama işlemi tamamlandıktan sonra her grup planlanan programa uygun olarak kodladıkları mülakatları bilgisayara girmişlerdir. Bu işlem sırasıyla F1 formları, F2 formları, F4 formları girilerek tamamlanmıştır. (Bkz.1999 Metodoloji)

TAKDİM VE TABLO

Tablolar, hane başkanı erkek ve hane başkanı eşi kadınlar için ayrı ayrı hazırlanmıştır. Hazırlanan tablolarda -46 genç hane başkanı; +47 yaşlı hane başkanı ana ayrımları kullanılmıştır. Tablolar bilgisayar ortamında hazırlanıp basıldıktan sonra fotokopi yoluyla çoğaltılmıştır. Tabloların çiziminde Excel 4.0 programı kullanılmıştır.

YAZIYLA ANLATIM

Çalışma yapılan köy hakkında toplanan bilgiler yorumlanarak yazılı rapor haline getirilmiştir. Katılarak gözlem, örnek olay ve sayısal verilere dayanan tablo yorumları fotoğraflarla desteklenerek belli bir plan doğrultusunda düzenlenmiş ve çalışmaya son şekli verilmiştir.

Araştırmada izlenen yol, kullanılan yöntem ve tekniklerin anlatıldığı bu bölümün ardından çalışma yapılan köyün bulunduğu coğrafi bölge, il ve ilçe hakkında bilgi verilmiştir.